

En nordisk forbundsstat?

Debatten om det nordiske samarbejdes udviklingsretning har med professor Gunnar Wetterbergs forslag om en markant udvidet og styrket samarbejdskonstruktion fået tilført ny kraftig næring.

Nogle vil dog have reservationer over for Wetterbergs bestræbelse på at røre op i den nordiske andemad. Løjnefaldende er det således, at flere af de argumenter, som Wetterberg fremsætter for den nordiske forbundsstat, meget ligner dem, som fremføres til støtte for det europæiske samarbejde og EUs nødvendighed. Men der hvor de nordiske unionsbyggere muligvis kunne gøre en forskel, er i fastlæggelsen af unionens ideologiske udviklingsretning. EU er ensidigt orienteret mod økonomisk vækst og nyliberalisme, har primært den private sektors tarv for øje, og Unionens imperialistiske aspirationer er åbenlyse. Men sådan behøver en nordisk union ikke at agere, andre samfundsmodeller burde kunne komme i spil. I en nordisk sammenhæng vil vi kunne arbejde for en ubundet-
hed og diversitet i samfundsudviklingen, der er i kontrast til EUs ideologiske ensidighed. For det som hele øvelsen jo går ud på, er at mobilisere og samle hele Nordens slagkraft, samtidig med at man styrer uden om forbundsstatlig harmonisering for enhver pris og tilvejebringer optimale rammer for, at sprog, kulturer, lande og selvstyrende områder kan trives og udvikles i et tæt indbyrdes samarbejde.

Det vil tage lang tid at etablere en forbundsstat for de nordiske lande; Wetterberg regner selv med en tidshorizont på 15-20 år, og vejen hen imod en realisering af forslaget kan blive lang og stenet. Man kan let forestille sig trakasserier og forhalingsmanøvrer, men det er vigtigt at se potentialer og muligheder og ikke lade sig låse fast af bindinger og eksisterende strukturer (nogle lande er med i EU, et par er udenfor, nogle er med i NATO etc.). Nordister og nordisk engagerede beslutningstagere vil nemlig langt hen ad vejen kunne trække på samme hammel, og fællesnordiske initiativer vil kunne aftales og søsættes på tværs af eksisterende barrierer og organisatoriske tilknytninger, herunder EU-skellet. Dette kan være en styrke for de nordiske lande inden for EU-folden, hvis de ad åre skulle vælge udtræden af EU. Et udvidet nordisk samarbejde kan måske samtidig tage brodden af de værste integrationsudskejelser i EU.

Vi befinder os i denne tid i en dyb folkelig krise. Demokratiet forvitrer, og der mangler vilje og politisk mod til at tackle de store og voldsomme udfordringer (klima, miljø, erhvervs-mæssig omstilling, global ressourcemæssig omfordeling etc.). Politisk tovtrækkeri, mudderkastning og handlingslammelse dominerer, og politiske dværge fører os fra lappeløsning til lappeløsning. I en sådan situation kan Wetterbergs udspil ses som en slags manna fra himlen.

Men læs selv udspillet og tag stilling!

Leif Kajberg

LÆS I BLADET

Selvstyre og samvær – Nordisk Folkerigsdag 2010, *Jesper Morville*, side 2

Imperiet rakner, *Jógvan Garder*, side 4

Föreställningen om en nordisk union, *Johan Galtung*, side 7

Ett enat Norden, side 8

Gemenskap finns inte i Norden, *Bengt Göransson*, side 9

Nyt Fællesnordisk kultur-TV på vej, side 11

Uttalande från Nordisk Folkeriksdag 2010, side 12

En nordisk forbundsstat?, side 13

Norden på vei opp i den norske debatten, *Heming Olaussen*, side 13

Frit Norden Danmarks Årsmøde 2010, side 15

Nordisk Folkerigsdag 2011 på Færøerne, side 16

Gunnar Wetterberg: Förbundsstaten NORDEN.

Köpenhamn: Nordiska Ministerrådet, 2010. 79 s. (Tema-Nord, 2010:582). Tilgængelig i pdf-format på <http://www.norden.org/da/publikationer/publikationer/2010-582>

Selvstyre og samvær

Rapport fra Nordisk Folkerigsdag 29. juli 1. aug. 2010

Jesper Morville

Nordisk folkerigsdag på Åland diskuterede selvstyre og union, klima, demokrati og aktioner og handlinger globalt og lokalt. Og vi fik indblik i det politiske liv og græsroddernes aktiviteter på den spændende øgruppe i Østersøens hjerte. Til indledning på årets folkerigsdag gav mødets vært, Merja Renvall, et indblik i livet, også det politiske, på Åland. Det uddybedes dagen efter med besøg i det ålandske parlament, Lagtinget, og på Ålands Museum. De ca. 30 deltagere fik mange spændende oplysninger om Ålands stilling, kulturelt og politisk, mellem finsk og svensk, og dets selvstyre og internationalt garanterede demilitariserede status. Det var uhyre passende, at den første gæsteforelæser var professor i nordiske sprog ved Åbo Akademi, Erik Andersson, der talte om "at forstå hinanden i Norden?" en nok så væsentlig forudsætning for at få udbytte af de mange spændende oplæg på en folkerigsdag. Erik Andersson påpegede, med humor og lærdom, de oplagte faldgrupper, der kan lede til alvorlige misforståelser, og de udtalemæssige hovedforskelle, der vanskeliggør den gensidige forståelse. At samarbejdet i Norden, lige så lidt som sprogforståelsen, kommer af sig selv, var en vigtig pointe i den tidligere svenske kultur og undervisningsminister Bengt Göransson's oplæg. Det kommer ikke ovenfra, men kræver et folkeligt grundlag. Klimaet var et af lørdagens hovedtemaer, under overskriften "Fra København til Mexico?" (hvor årets FN klimamøde skal afholdes i december). Her blev mulighederne for samarbejde og nødvendigheden af en folkelig indsats

atter stærkt betonet. Klimarådgiver Arvid Solheim gennemgik de vigtigste internationale aftaler på klimaområdet, og de gruppevækkende tal for, hvor omfattende og hurtige handlinger, der er påkrævede, hvis kloden på sigt skal overleve. Arvid Solheim og, ikke mindst, Jane Kruse fra Nordisk Folkecenter for Vedvarende Energi (vært for folkerigsdagen i 2009) talte også om løsninger på de alvorlige klimaproblemer, som vi hver især kan bidrage til: energibesparelser og investeringer i små vedvarende energianlæg. Perspektivrige og praktiske eksempler på, hvordan hver enkelt kan handle og hvordan man kan råbe det politiske system op, fik vi fra værtslandet Åland selv: Fisker, musiker m.m. Torbjörn Engmann berettede om sit projekt med opdræt af blåmuslinger, der viste sig at kunne bidrage til rensningen af den dybt forurenede Østersø og om sin kamp for at få tilskud, der ville muliggøre at projektet kunne fortsætte i en større skala.

Henrik Zocim

Og Anna Linnéa Rundberg fra sammenslutningen af økologiske landmænd på Åland fortalte om sin kamp imod såvel atomkraft som GMO afgrøder, og hvordan man kunne øve

et politisk pres for disse mærkesager. Folkerigsdagen kom således hele vejen rundt i debatten: den overordnede karakter af miljø og klimaproblemerne, de teknologiske muligheder, vi hver især benytte for at løse dem og eksempler på praktisk handling, også i forhold til det politiske system. Folkerigsdagens store åbne møde lørdag aften havde professor Johan Galtung som foredragsholder. Galtung så på de overordnede sikkerhedspolitiske udviklingslinjer og problemer, hvor Norden har mistet den betydning, man havde for nogle årtier siden. Også han appellerede til det folkelige engagement, der skal til, hvis Norden atter skal have et meningsfuldt projekt. Så mente han til gengæld ud fra sine analyser, at de nordiske lande atter kunne få en vigtig rolle som konfliktløser. Jógvan Gardar, journalist fra det færøske tv, gav en udtømmende beskrivelse af det færøske selvstyres udvikling og fremtid, og belyste de problemer, Færøernes nuværende status gav bl.a. for udarbejdelsen af en færøsk grundlov og for Færøernes ønske om medlemskab af EFTA. Hans oplæg udviklede sig til en interessant dialog med Merja Renvall om forskellene på den færøske og ålandske selvstyreordning. Antti Pesonen fra det finske Selvstændighedsparti fortalte om partiet, der er repræsenteret på regionalt niveau i Finland. Han supplerede debatten om de nordiske selvstyrende områders muligheder og problemer med en analyse af demokratiets udhuling også i de på papiret helt selvstændige nationer. Folkerigsdagens sidste dag bød på oplæg fra Kai Armann fra Idébanken i Norge og Tord Björk fra Miljöförbundet Jordens Venner i Sverige. De kom, hver på sin måde, ind på forholdet mellem det politiske system og aktivister på græsrodsniveau, mundende ud i Tord Björks engagerede fordømmelse af det danske politis adfærd under klimatomødet. Kai Armann fulgte op på de foregående dages appel til folkelig handling med analyser af og eksempler på netværksdannelser og samarbejdsformer. Som klimadebatten kom også folkerigsdagens tema

om demokrati og samarbejde raden rundt: fra Johan Galtungs analyse af den globale sikkerhedssituation over præsentation af konkrete selvstyreordninger til debat om folkelige netværk og om aktivisme og parlamentarisk arbejde. For Torbjörn Engmann spillede musikken en lige så stor rolle som muslinger. (Han er også kendt som 'den rockende mus-selodlar.')

Med sin medbragte guitar underholdt han med egne viser, så folkerigsdagen blev præsenteret for levende ålandsk kultur. Under den fælles spisning på en dejlig båd fredag aften blev deltagerne inspirerede til også selv at synge og fortælle i bedste folkerigsdagsånd. Læs mere om Nordisk Folkerigsdag 2010 på www.fritnorden.dk

Foto: Jesper Morville

Et meget konkret eksempel på praktisk handling til gavn for miljøet gav den ålandske musiker og muslinge-opdrætter Torbjörn Engmann. Som alle oplæggerne på folkerigsdagen bevægede han sig på flere niveauer: fra praktik og en storteoretisk viden om Østersøens miljøforhold til sange og viser, der med stemning og humor fortalte om livet i ham selv og i os alle, og på Åland og alle steder.

Torbjörn Engmann har også skildret sin indsats med blåmuslingerne i tidsskrifter HavUtsigt nr. 3, 2008, hvor han bl.a. forklarer:

”I mange kustområden har övergödningen lett till igenväxta vikar och ökade mängder växtplankton, vilket i sin tur orsakar syrebrist och bottendöd. Kanske kan blåmusslan nu komma till vikarnas räddning.

Blåmusslor lever nämligen av växtplankton, vilket gör att musse-

lodlinger kan bidra till att motverka övergödningens effekter. På den svenska västkusten används musse-lodling redan som en billig metod för att föra näring, i form av kväve och fosfor, från havet och tillbaka upp på land. På köpet får man en kretsloppsanpassad produktion av ett högvärdigt livsmedel.

Sedan 2006 har det även gjorts försök med långlineodling av blåmusslor i östersjön, både i Kalmar-sund och i Ålands skärgård. Musslor odlade i östersjön är visserligen för små för att kunna säljas som matmusslor – men kan visa sig effektiva i arbetet för en förbättrad havsmiljö.

Blåmusslan är en så kallad filterare, och får sin näring genom att pumpa in det omgivande vattnet och filtrera växtplankton från det. Eftersom havsvattnet ständigt är i rörelse får blåmusslan hela tiden nya plankton att filtrera, trots att den sitter fast.

På västkusten odlas blåmusslan på särskilda band eller rep, där det efter ett år kan växa tio kilo per meter.

I östersjön är det helt annorlunda. Blåmusslor växer sämre i vatten med lägra salthalt, och östersjöns musslor blir både mindre och växer långsammare. I östersjön får man bara hälften så mycket musslor på en dubbelt så lång tid. Det låtar inte mycket, men resultatet är faktiskt betydligt bättre

än förväntat. Och östersjömusslan kan bli nyttig på flera sätt än i miljöarbetet.

Musselmjöl i foder

Odlade musslor från östersjön är för små för att ha någon framtid som människomat, men försök på västkusten och vid Sveriges Lantbruksuniversitet har visat att musselmjöl med fördel kan användas som tillsats i djufoder – främst inom ekologisk kycklinguppfödning och äggproduktion. Musselmjölet har ett högt proteinvärde, kycklingarna mår utmärkt, och hönornas ägg blir av toppkvalitet.”

Der gennemføres flere forsøg, og Torbjörn Engmann håber på tilskud og støtte til sit projekt, og tror fast på dets fremtid og positive betydning.

Foto: Jesper Morville

Fire norske nestorer, som var med til at starte folkerigsdagene i 1990

Imperiet rakner

Europas siste kolonier gjør opprør mot makten i København. Færøyene krever selvstendighet. Grønlenderne rasler med sablene. Men Danmark vil ikke gi slipp

Jógván Garder

Provokasjon. «Something is rotten in the state of Denmark,» «Noe er råttent i den danske stat». Slik lyder en kjent verselinje fra akt 1 i Shakespeares drama «Hamlet».

Nå er påstanden igjen høyaktuell, i det minste sett fra Færøyene og Grønland, de to opprørske lydrikene i Kongeriket Danmark. Etter at den tidligere regionale stormakten Danmark har måtte gi slipp på Norge, Island og sine kolonier i Afrika og Asia, står bare de to øyrikene i Nord-Atlanteren igjen av oversjøiske områder som København hersker over.

Men nå knirker også dette riksfellesskapet. Det som er blitt kalt «Europas siste kolonier» gjør opprør: I mars kom en parlamentskomite her på Torshavn med forslag til en ny grunnlov for øyriket med 48.000 innbyggere. Og der står det provoserende nok, for danske politikere, at «all makt i landet ligger hos befolkningen på Færøyene».

Verken Riksfellesskapet, den danske grunnloven eller hvem som skal være statsoverhode er nevnt i utkastet. I begynnelsen av mai uttalte Danmarks Venstre-statsminister Lars Løkke Rasmussen at færøyingene «leker med ilden». 15. juni er Rasmussen kalt inn til samråd i Folketinget i København, der han skal svare på spørsmål om forslaget til ny færøysk grunnlov. Danske politikere frykter at hele kongeriket står i fare.

Ulike Interesser

For mange på Færøyene er nemlig ikke dagens selvstyre, innen kongeriket Danmark, nok i dagens globaliserte og finanskrisepregede verden. Et eksempel er forholdet til Verdens

Handelsorganisasjon (WTO):

Færøyene og Grønland er i dag en del av Danmarks medlemskap. Men Færøyenes utenriksminister Jørgen Niclasen, fra det borgerlige selvstendighetspartiet Folkaflokkurin, sier til Ny Tid at problemet er at Danmark velger å ta hensyn til det EU krever, framfor å stå på for partnerne i riksfellesskapet. Færøyene er verken med i EU eller EØS.

- Vi har ikke alltid samme interesser som danskene. Danmark må følge EU i WTO, og der vil vi som oftest ha motstridende interesser. Vår viktigste handelspartner er EU, og kommer vi i konflikt med EU, så kan Danmark ikke sitte i WTO og forsvare både de færøyske interessene og interessene til EU. Det går ikke, sier utenriksminister Jørgen Niclasen til Ny Tid.

Niclasen har startet jobben med å fli på plass et færøysk WTO-medlemskap. Om han rar det til, er opp til velviljen til danskene.

Det skapte furore i den danske regjeringen og på Folketinget i København da de danske politikere plutselig oppdaget at de forelå et forslag til færøysk grundlov på bordet i parlamentet, lagtinget, i Torshavn.

Berlingske Tidende påpeker at flere danske politikere frykter at Færøyene er ved å forlate Riksfellesskapet. Statsminister Rasmussen, som er gift med en færøysk og kjenner Færøyene svært godt, sier at de færøyske politikere har «gået galt i byen». Han har bedt justisministere om å granske forslaget. Den utenrikspolitiske talsmannen til Dansk Folkeparti, Søren Espersen, kaller det færøyske grunnlovsforslaget «en de facto utmeldelse av riksfellesskapet».

Statsminister Rasmussen må 15.

Foto: Jesper Morville

juni stå skolerett for Folketinget og forklare hva som egentlig ligger i arbeidet med en færøysk grunnlov. For Høgni Hoydal, som leder selvstendighetspartiet Tjoðveldi og sitter i lagtinget i Torshavn, og er en av to færøyske representantene i Folketinget i København, blir dette en viktig seanse. Selvstendighetsfløyen ønsker å se hva som egentlig ligger i alle lovnadene om indre selvstyre og muligheter til å utvikle det færøyske samfunnet innenfor rammene av et riksfellesskap som har det stadig vanskeligere i en globalisert verden.

Svekker morsmålet

Det foreligger også en konflikt på undervisningsområdet, etter at danske og færøyske myndigheter nærmest har fjernet færøysk fra skolepensumet. Nå skal færøysk ungdom kunne dansk - slik dansken kan i Danmark - for å kunne komme inn på videre studier etter videregående. Blant annet er kravet at færøyske ungdommer skal lære seg engelsk gjennom dansk, og ikke gjennom færøysk, som er barnas morsmål.

Færøyenes selvstendighetsfløy ble også styrket av en ny rapport som kom fredag 21. mai: Der konkluderes det med at Færøyene har svært begrensede muligheter til å finne sin egen plass i verdenssamfunnet, så lenge øygrupper er underlagt København. Årsaken er at Danmark har overlatt mye av sin makt igjen til EU.

Konklusjonen er ganske entydig: Med dagens konstellasjon mellom Danmark og Færøyene, så kan Færøyene ikke bli EU-medlem. Et EØS-medlemskap utelukkes også. Den enkleste måten i dag er derfor å

bli en del av det danske medlemskapet, men er det noe færøyingene ikke vil høre snakk om, så er det en slik løsning. Flertallet synes ikke villig til å gi opp kampen for selvstendighet og heller overlate til danske politikere å ta avgjørelser på vegne av Færøyene i Brussel.

Det viser seg også at det er vanskelig for de nordiske naboene å forhandle med Færøyene og Grønland. Norske byråkrater, som har sittet i forhandlinger med færøyinger, har bemerket at det er tydelig at København holder stramt i ørerne på de færøyske delegasjonene. Ny Tid får opplyst at Norge er svært forsiktige med å ta standpunkt til saker vedrørende Grønland og Færøyene, hvis ikke de har tatt et glimt av et grønt lys fra København.

Ufrivillig ekteskap

Hvor langt er så den danske regjeringen, eller Folketinget, villige til å strekke seg for å gi Grønland og Færøyene frihet til å utvikle seg? Ganske langt kan en si, men kun så lenge det ikke påvirker Danmark og landets forhold til verden.

Nye tider skaper nye utfordringer, men stadig flere på Færøyene mener det er tvilsomt om de vil greie å finne felles løsninger. Mer sannsynlig virker det at Kongeriket Danmark vil sprike ytterligere i årene som kommer.

Riksfellesskapet mellom Danmark, Færøyene og Grønland har da heller aldri vært et lykkelig ekteskap. Snarere er det ofte blitt kalt et «tvangsekteskap».

Spørsmålet er hva Danmark er villig til å ofre for å ta fred med øysamfunnene i Nordatlanteren. Et åpenbart krav for å beholde riksfellesskapet, er at Danmark viser mer åpenhet rundt spørsmål som har interesse for øysamfunnene og støtte Færøyene og Grønland i enkelte spørsmål. Dessverre for øysamfunnene, har Danmark funnet seg en ny partner i EU Og det skaper nye konfliktlinjer ..

Mens Danmark overlater mer og mer av styringen til EU, kjemper de politiske organene på Færøyene og Grønland med å finne seg selv. Befolkningen på Færøyene har, helt

Foto: Erik Christensen, Porkeri - norden.org

siden irske munkene søkte fred og ro på Færøyene for minst 1200 år siden, vært befolket av selvstendighetsorienterte innbyggere.

De har ikke tatt selvstendighet, men de har gjennom hundrevis av år bygget opp et eget samfunn og en kultur som ligger langt fra den danske kulturen. Språket er kanskje det viktigste symbolet for befolkningen: Innbyggerne har sitt eget språk, som ligger i et skjæringspunkt mellom islandsk og gammelnorsk eller norrønt, og det jobbes iherdig med å videreutvikle det. Færøyene ble aldri noen koloni i tradisjonell forstand - øygruppen har gjennom historien vært et eget juridisk område.

Menn som fisker

Grønland har på sin side en inuittbefolkning som på mange måter, både kulturelt og språklig, ligger langt fra både færøyinger og dansker. Grønland hadde kolonistatus helt fram til grunnlovsendringene i Danmark i 1953.

Et flertall av innbyggerne på Færøyene sa i en folkeavstemning den 14. september 1946 at de ville løsrive seg fra Danmark, noe Island hadde gjort to år tidligere. Den danske regjeringen valgte å «tolke» folkeavstemningen den hevdet at det var for mange menn som ikke hadde avgitt stemme, og at resultatet derfor ikke kunne godtas.

Mennene som manglet, var vel å merke de som var på havet og fisket.

Resultatet av del diplomatisk krisen mellom Færøyene og Danmark, i kjølvannet av den underkjente folkeavstemningen, var at hjemmestyreloven ble påtvunget i 1948. Denne loven gir Færøyene et indre selvstyre, mens all utenriks- og forsvarspolitikken styres fra København.

Færøyene måtte bite i det sure eplet, og fu, år etter at Island ble selvstendig, fikk øygruppen påtvunget en hjemmestyreordning fra 1948. Grønland fikk en lignende ordning fra 1979.

Innenfor disse hjemmestyrelovene skulle de to øysamfunnene kunne styre seg selv. Og det gjør de - men bare så lenge de ikke beveger seg utenfor øysamfunnenes geografi.

De siste årene har flere og flere saker dukket opp der Danmark påstås å ha «motarbeidet» interessene til Grønland og Færøyene. Når sakene tilspisser seg, så tar Danmark hensyn til egne interesser, eller interessene til EU. Grønland og Færøyene er, i motsetning til Danmark, ikke med i EU. De har heller ikke en EØS-lignende tilknytning til EU kun handelsavtaler. Det mest tydelige og tilbakevendende problemet er den danske stemmen i Der internasjonale hvalfangskommisjoner (IWC). Grunnen til at Danmark er med, denne kommisjonen, er at både Færøyene og Grønland fanger hval. Danmark har ingen slik tradisjon.

Færøyene og Grønland krever at

Danmark er talerør for de nordatlantiske interessene. Men det er ikke København som bestemmer her - snarere Brussel. Og danskene ønsker ikke å stå på for de kravene som går på tvers av interessene til EU. København velger, ikke unaturlig, å lytte mer til kravene fra makta i Brussel enn fra Torshavn.

- Det er meningsløst at denne situasjonen oppstår. Det eneste riktige ville vært hvis Danmark overlot arbeidet i Hvalfangstkommissjonen til Færøyene og Grønland, men det ser ikke ut til at vi får til en slik løsning, sier Høgne Hoydal, leder av selvstendighetspartiet Tjoðveldi, til Ny Tid.

Mens Hoydal sitter i opposisjon i færøysk politikk, har Jørgen Nielasen i dag tittel som utenriksminister i en regjering sammen med de mer Danmark-vennlige partiene Arbeiderpartiet og Sambandspartiet.

Statkasse vs frihet

Den danske regjeringen har greid å så mye tvil om hva Færøyene og Grønland har mulighet til å oppnå innenfor grensene av riksfellesskapet. Dette gjør at de politiske frontene skjerpes i de to øysamfunnene:

Uenighet går mellom de som ønsker mer selvstyre, og de som er redde for å miste kontakten og «sugerøret» inn i den danske statskassen.

Koalisjonen som styrer Færøyene i dag, ledes av Sambandspartiet og lagmannen, statsministeren, Kaj Leo Johannesen. Hans viktigste rolle er å holde sammen en koalisjon som har veldig vanskelig for å samarbeide. Og han har som uttalt mål å opprettholde så tette bånd som mulig med Danmark. Hjelp til denne jobben får han fra Færøyenes andre representat i Folketinget, Edmund Joensen, som er fra Sambandspartiet. De jobber bevisst med å miskreditere alt det selvstendighetsfløyen på Færøyene sier.

Et av lagtingsmedlemmene til Sambandspartiet, Helgi Abrahamsen, har uttalt at «enten har det færøyske folk makten - eller så har vi ikke demokrati».

Akkurat denne formuleringen har selvstendighetsfløyen valgt å teste. For påstanden fra de mest ihuga

tilhengerne av så tette bånd som mulig til København, er at Færøyene har frihet til å ta egne avgjørelser. Derfor ble det for noen år siden satt ned en kommisjon som skulle utarbeide en færøysk grunnlov. Gjennom dette arbeidet får selvstendighetsfløyen testet hvor langt både den danske regjeringen og tilhengerne av riksfellesskapet er villige til å gå.

Hoydal viser til at grunnlovsarbeidet skal dokumentere hva som gjelder for Færøyene, selv om øygruppen er i riksfellesskap med Danmark og Grønland. Hoydal viser til Norge som et eksempel: Den norske grunnloven av 1814 ble utarbeidet mens landet var underlagt Sverige.

Hva får Danmark egentlig?

Et tilbakevendende spørsmål er hva Danmark har igjen for å holde Færøyene og Grønland innenfor Riksfellesskapet. Både i Torshavn og i Nuuk føler mange at Danmark forhandler seg til fordeler blant annet gjennom Nato, ved å la Nato og USA bruke færøysk og grønlandsk territorium.

Men danskene avviser dette. Nå har imidlertid Lars-Emil Johansen, en av de grønlandske representantene i Folketinget - og en av ringrevene i grønlandsk politikk - bedt om en redogjørelse fra den danske regjering. Han vil vite hva andre land har fått for å

la USA utvikle rakettskjold-programmet på deres territorium. Blant annet nevnes Polen.

Bak dette spørsmålet ligger et krav om å fa avklart hva Danmark egentlig fikk i sin avtale med USA, da amerikanerne under Den kalde krigen fikk lov til å bruke Thule-basen på nord-Grønland til sitt rakettskjoldprogram. Hvis amerikanerne har inngått en avtale om en form for betaling, så synes nemlig denne betalingen ikke å ha kommet det grønlandske samfunnet til gode.

Danske politikere ser på sin side store verdier i det å beholde både Færøyene og Danmark under sine vinger. Når kampen om Nordpolen tilspisser seg, så vil Danmark gjerne sitte ved forhandlingsbordet og sikre seg sin del av kaken. Men da må de ha tilgang på verdens største øy, Grønland. Dette misliker grønlenderne, som krever å få lede dette arbeidet selv.

Spørsmålet er om ikke danskene ser for seg enorme verdier i dette området, og dermed må også grønlenderne glemme ønsket om mer selvstendighet. Det avhenger også av hva Danmark nå vil gjøre overfor det opprørske folket på Færøyene .

Artiklen har tidligere været bragt i NY TID

Foto: Erik Christensen, Porkeri - norden.org

”FÖRESTÄLLNINGEN OM EN NORDISK UNION ÄR IDAG DÖD HOS POLITIKERNA, MEN INTE HOS NORDENS FOLK!!”

– Johan Galtung om nordisk politik från Kalmarunionen fram till våra dagar.

Johan Galtung, denna snart 80-åriga freds- och konfliktforskare som blivit en legend redan under sin livstid, som startade det första Fredsforskningsinstitutet i världen i Oslo, var dess rektor i tio år och sedan gav sig ut i världen för att bli *Johan utan land*, (vilket också är titeln på hans självbiografi, som nyligen kommit ut på svenska) står framför oss, silverhårig, koncentrerad, klädd i mönstrad utanpåskjorta.

Scenen är en föreläsningssal på Alandica Konferenscenter i Mariehamn. Publiken deltagare i Nordisk Folkrikisdag, som för första gången i sin tjuugoåriga historia samlats i Mariehamn.

-Tanken på en Nordisk Unionen i form av ett statsförbund är idag död hos politikerna, men inte hos de folkliga rörelserna i Norden, är Johan Galtungs öppningsreplik.

Han kastar sig därefter snabbt in i en historisk tillbakablick:

Redan J.G:s avlägsne släkting Gaute Eriksson varnade för inrättandet av Kalmarunionen 1397. De imperialistiska konsekvenserna blev stora med Gustav Vasas och sedermera Karl XII:s stormaktsambitioner som tog slut i nederlaget i Poltava 1709 och Danmarks stormaktsdrömmar som krossades 1812 .

Norden av idag består av nio komponenter. Förutom de fem självständiga nordiska staterna ingår Åland, Grönland, Färöarna och den samiska-inuitiska nationen i det nordostliga polarområdet.

Sammanslutningen av Benelux-länderna och Tyskland, Frankrike och Italien i EEC (European Economic Commission) på 1950-talet kan ha

påverkats av samarbetet mellan de Nordiska länderna, som fungerat väl i alla tider på gräsrotsnivå, men på statlig nivå med varierande framgång, enligt Galtung.

Under det kalla kriget hade Norden två framstående politiker som båda, var och en på sitt sätt, bidrog till dess upplösning. Det var Kekonnen och Palme. De hävdade bland annat – the equivalence – likvärdigheten – mellan stormakterna dvs att USA och Sovjetunionen var lika ansvariga för det Kalla Krigets uppkomst. ("Lika goda kålsupare", enligt en svensk deltagares pigga kommentar). Detta gjorde amerikanerna rasande, enligt Galtung. De ville ge Sovjet all skuld.

Föreningen Norden förrådde senare den nordiska tanken genom att hävda att en Nordisk Union bara kunde förverkligas inom EG (senare EU).

Folkomröstningarna om med-

Foto: Jesper Morville

lemskap i EG genomfördes 1994 i Finland, Sverige och Norge och man röstade i nämnd ordning i enlighet med förmodad motståndsgång, men Norge föll inte.

Ett antal år hade man därefter i Norge EU – kritiska ministrar i regeringen, men måktade inte med att hålla en egen kurs utan har genom åren närmast sig EU genom det EES – avtal som täcker in det mesta som har med handel att göra.

-”Hur ser då situationen ut idag och för en kort tid sedan?” säger Johan Galtung och tittar uppförande ut över salen.

Utän att invänta svar, fortsätter han: - Jo, vid slutet av det Kalla Kriget (1989) fanns det en samstämmighet i Norden och Helsingforskonferensen om Säkerhet och Samarbete i Europa (1973 – 1975) blev lyckad. Danmark och Norge hade redan 1949 gått med i NATO, men var aktiva

Fotograf: Johannes Jansson/norden.org

”fotnotsländer”, som ofta protesterade mot besluten.

Mordet på Olof Palme 1986 chockade det svenska folket djupt och tog också död på fredsviljan i Sverige. Tillsammans med Finland bad man senare USA om ursäkt för sitt tidigare antiamerikanska uppträdande.

”Hela Norden har utvecklats i en proamerikansk riktning. Danmark har blivit halvfascistisk och Norge är Nato-underdånigt och mördar i Afghanistan. Allt detta har gjort att vi fått ett väldigt splittrat Norden,” säger Galtung misslynt.

Den enda uppfriskande händelsen i Norden nyligen, menar han, är askmolnet över Island, som satte stopp för de ekonomiska härjningar som en handfull Harvardutbildade unga ekonomer satt igång där. Molnet tog sedan vägen ner mot Holland och England för att därefter styra kosan mot USA... Ett mycket väluppfostrat askmoln!

- ”Det är beklagligt att Norden har

satsat på medlemskap i EU. Troligen kommer även Norge och Island att gå med före 2020.”

”Som den norrman jag ändå är, tycker jag att det är trist att Norge bara har haft en kort tid av Självständighet och det var 1814. Den perioden är jag stolt över, men vi övergick ju tämligen snabbt till att komma i svenskarnas händer, sedan kom den anglofila perioden, därefter den tyska och nu den amerikanska. – Norge har egentligen aldrig varit subjekt i sin egen utrikespolitik.”

”Det upprör mig,” fortsätter Galtung att inte de nordiska staterna satsar mer energi på att stärka FN:s roll genom en reformering av FN-systemet: Genom att avskaffa säkerhetsrådet i dess nuvarande form, avskaffa vetorätten, inrätta andra sammanlutningar vid sidan av Generalförsamlingen tex en Folkförsamling, ett Världsparlament, baserat på antalet människor per stat, där varje stat skulle kunna utgöra en valkrets.

- Det finns många goda förslag på en reformering av FN-systemet, men de måste ju drivas av några länder. Varför inte de nordiska?” utbrister Galtung med eftertryck.

Att det amerikanska imperiet snart kommer att falla har Johan Galtung nyligen förutspått i sin bok *The fall of the US empire and then what?* – Han har haft rätt många gånger tidigare vad gäller liknande spådomar bla när han spådde murens fall med nästan exakt precision.

Vilken är då Nordens gemensamma roll i framtiden? Jo, allteftersom regionerna växer sig starka kommer det att behövas fler som satsar på konfliktlösning. Vi ska betänka att det bara finns 200 stater, men 2000 nationer, Dessa nationer ska ju ha sin hemvist i de 200 staterna. ”Det är naturligtvis bäddat för konflikter och där tror jag att vi nordbor har en viss talang att bidra till konfliktlösning,” menar Galtung.

”Norge har ju velat etablera sig som en fredsnation,” fortsätter han, bland annat i Palestina och på Sri Lanka, men enligt Galtung har man ofta haft för bråttom och stirrat sig blind på att få fram *ett avtal snarare än en lösning*. Man har också riktat in sig på tvåpartssamtal, när det varit ett faktum att många fler parter har varit inblandade.

”Här kan det folkliga samarbetet mellan enskilda organisationer – NGO:s i Norden och i de konfliktfyllda regionerna, bidra till en lösning. Kanske behöver vi också en revidering av Folkrätten,” avslutar Galtung.

Efterord:

Medan sommarnatten sakta mörknar, fortsätter samvaron, som utvecklar sig till ett två timmar långt intensivt samtal, där ordet är fritt och ”allt” som rör världens framtid ventileras - från rätten att arbeta efter officiell pensionsålder och krigens förråande inverkan på alla inblandade, till en matematikers speciella livssyn och för- och nackdelar med civila fredsstyrkor.

Gunilla Winberg

Ett enat Norden

Ministrarna fick ett förslag på borden:
vi gör en union av våra länder!

Då kan vi bättre styra vad som händer
här i Europa och kring hela jorden.

Jag röstar genast för ett enat Norden
- men inte för att skaffa vassa tänder.
i våra flaggor har vi samma ränder:
kulturens enhet - djupt i hjärtat bor den!

Vi sammanhålls av rytmen i naturen,
av samhällsskicket, faktiskt också språken.
Nu har vi glömt de dansk-norsk-svenska bråken.

Men det var väntat att en statsminister
mest tänker på den position han mister
och säger nej till samgångsproceduren.

EVANDER

Gemenskap finns inte i Norden!

Den måste skapas och odlas.

Bengt Göransson

Tidligere kultur- og undervisningsminister

Min kommentar utgår från uppfattningen att Norden är en önskvärd utopi. Jag begränsar mig till tre perspektiv – identiteten, medborgargemenskapens förutsättningar och politikens roll.

Identiteten

Att den nordiska identiteten inte enbart är en fråga om språkgemenskap hävdar många kan illustreras av att Astrid Lindgrens Emil i Lönneberga med full trohet bara kan översättas till ett nordiskt språk, som dessutom inte är nordiskt, nämligen finska. Jordbruket i Finland bedrevs nämligen under ungefär samma förutsättningar som i Emils Lönneberga. Finska läsare förstår därför bättre det som skildras. (Emil slutar därtill sin bana som kommunalnämnsordförande och sådana har bara funnits i Finland och Sverige.)

För egen del fick jag en dramatisk belysning av identitetens karaktär när jag för tre år sedan fick vara med om utdelandet av Nordiska Rådets musikpris till den norsk-samiska sångerskan, kompositören, musikern m m Mari Boine. När hon tackar för prischecken på 350 000 danska kronor gör hon sig skyldig till en makalös fräckhet. Hon kombinerar tacket med att till utdelaren överlämna en bok som skildrar hur illa den samiska folkgruppen blivit behandlad under seklerna. Hon berättar att hon för prispengarna köpt 30-40 exemplar av boken för att skänkas till Nordiska Rådets presidiemedlemmar och ledande politiker. Hur vågade hon? Jag tror att jag vet. Tre dagar tidigare hade jag hört hennes konsert i Stockholms Konserthus, och vi som gick dit fick inte vara med om det vi förväntade oss av en samisk artist, nämligen en orgie i jojk. Istället framträdde en artist

som tydligt visade att hon hade samisk bakgrund men framförallt att hon tagit till sig världsmusik/folkmusik i vidaste mening och att hon också i sin musik använde amerikansk populärmusik. Ljudnivån var bedövande, och mer än en konsertbesökare fräste efteråt att man inte fick förvanska det samiska kulturarvet så grovt.

Mari Boine vågade dock presentera sin musik på det sättet eftersom hon var trygg i sin identitet. Hon var inte en förtryckt representant för en hunsad minoritet som stigit ned från museihyllan och ödmjukt tackade för ett ögonblicks uppmärksamhet på estraden och som sedan klev tillbaka upp igen. Hon tog för sig av majoritetskulturen, bearbetade den och visade sedan upp sin tolkning för omvärlden. I en tid då integrationssträvandena ofta blir åtgärder för att skydda minoriteterna mot yttre påverkan blir det svårt att för majoriteten ta del av minoriternas kultur och låta den påverka majoriteten.

Mot bakgrund av detta resonemang blir det en central uppgift att skydda det som kallas public service inom radio och TV. Och public service-uppdraget får inte reduceras till att erbjuda ett slags minoritetsskydd, dvs att sörja för att varje minoritet har sina egna program. Public service skall också sträva efter att möjliggöra för minoriteter att bli synliga av majoriteter.

Medborgargemenskapens föutsättningar

Så till frågan om Europaunionens svårigheter att i egentlig mening bli en medborgargemenskap. Jag tror att det avgörande hindret är att EU i första hand är och agerar som en branschorganisation. Unionen har nämligen

branschorganisationens alla karaktäristika – det är företagens behov av rättvisa konkurrensvillkor och företagens krav på frihet från hindrande regler som bestämmer EU:s agerande. Att dessa båda punkter – rättvisa konkurrensvillkor och frihet från regler - dessutom ofta strider mot varandra är sådant som kan skapa problem. De är nämligen inte förenliga, och konflikter dem emellan riskerar att förlama branschorganisationer. Detta gäller även EU.

Jag vill gärna utveckla mitt resonemang om EU som branschorganisation ytterligare.

Det som brukar känneteckna en branschorganisation är – jag har tillhört styrelser i sådana i minst två av näringslivets branscher, så jag vet – en stark inre sammanhållning så länge det rör sig om det som är gemensamt för alla företag i branschen, det som kan sägas vara den minsta gemensamma nämnaren. Dit hör bland annat sådant som rör relationer till myndigheter och andra där branschen kan framträda samfällt. Utanför den minsta gemensamma nämnarens område råder en hänsynslös konkurrens, och den sektorn är alltid mångdubbelt större än den där man har gemenskap. Den minsta gemensamma nämnaren – företagens samfälliga intressen – är alltid mycket liten.

Till det som brukar kunna ingå i en branschgemenskap hör oftast en gemensam hållning mot dem som är företagets motparter, kunderna. Och dessa i sin tur har sällan intressen som sammanfaller med säljarnas, något som torde vara bekant för alla utom för marknadsekonomin teoretiker.

Det är betecknande hur alla medlemsländer hanterar sina ordförandeskapsperioder. Då gäller det framförallt att synliggöra det egna landet. Jag minns med en blandning av plåga och löje hur man förklarade hur bra det var att Sverige nu kunde bli synligt. Tänk er pappan som blir vald till ordförande i fotbollsklubben en kväll. När han tackar för förtroendet säger han att han är så glad att äntligen kunna se till att hans egen son i fortsättningen inte ska behöva sitta på bänken under matcherna. Efter högst tre timmar skulle han ha blivit avsatt. Men i EU

framträder ledarna i alla länder på samma naiva sätt, naiva i varje fall om de tror sig kunna bygga en medborgarnas gemenskap därigenom. En sådan förutsätter nämligen att det gemensamma är mycket större än det privata. Den behöver sådant som skapar gemensam identifikation, och gemenskap mellan folk i skilda länder behöver tydliga gemensamma referenser. Vi har inget gemensamt språk, och, vad värre är, vi avvecklar annat som kunde medverka till att ge oss identifikationsmöjligheter. Vad vi behöver är fördenskull några riktigt stora, för folkflertalet synliga europeiska institutioner. Sådana skulle kunna öka känslan av europeisk gemenskap. Ett enda europeiskt postverk, ett televerk, ett gemensamt järnvägsföretag – det vore något som skulle påskynda europeiseringen. Som bekant har vi gått motsatt väg och upplöst våra identitetsbärande institutioner som Postverk och Statens Järnvägar.

EU kan aldrig bli en de europeiska medborgarnas gemenskap så länge unionen föredrar att vara branschorganisation. Och hur tror någon att vi ska kunna se våra europaparlamentariker som våra företrädare i en gemenskap så länge de ser sig som och avlönas som dignitärer i de enskilda staternas utrikesförvaltningar. Minns vad författaren Carl Göran Ekerwald en gång sa: Vem vill egentligen ha ett aktiebolag till fosterland?

Politikens roll

Så till min tredje punkt – politiken måste lösgöras från sin självpåtagna impotens och återta sin skapande, kreativa roll. Mycket konkret – avskaffa det utgiftstak som gjorts budgeten till överordnat, inte sällan enda, politiskt mål. Man kan inte göra av med pengar man inte har, men utgiftstaket innebär att man börjar med att bestämma hur mycket pengar man har råd att göra av med och tror att det är hushållning. I själva verket leder det till läckage i alla system. Det är samma princip som i familjen när barnen får hundra kronor att köpa julklappar för. De köper för exakt hundra, inte för hundratva eftersom de inte hade så mycket, men inte heller för 98 – då hade de inte använt de pengar som kunde förbrukas. Det blir aldrig

Foto. Jesper Morville

särskilt bra julklappar i den familjen, och om politiken väljer denna primitiva metod skapas sällan några djupare samhällsvärden. Politik handlar om att bygga samhälle, inte om att sköta en handkassa för gemensamma utgifter. Politiken måste få vara skapande, kreativ i stället för att som idag nästan uteslutande vara reglerande. Först om den befrias från sin självpåtagna impotens kan vi utveckla ett medborgarnas Europa där Norden med dess tradition av ett framgångsrikt kultursamarbete kan spela en central roll som föredöme.

Efter firmafesten

- politik och publik

Så har årets Almedalsvecka avslutats. 1 040 seminarier, eller events som det väl ska heta numera, har genomförts och de som arrangerat och/eller deltagit har skyndat hem för att rapportera sina framgångar till sina uppdragsgivare och deras styrelser men framförallt på sina bloggar, där de inte riskerar att läsas av så många som de låtsas.

Almedalen är som fenomen intressant. Ytterst få ifrågasätter om veckan verkligen har den betydelse för opinionsbildningen som det sägs. Den enorma mediebevakningen blir i sig bekräftelse på dess verkan. Inte kan medie- och PR-folket komma hem och visa sig besvikna. Det blir lite som de enorma publiksuccéerna på jättearenorna. Den som betalat dyrt för att sitta inträngd i ett publikhav på Scandinavium eller Råsunda kan aldrig erkänna att pengarna var bortkastade, lika lite som

den som betalat en svindyr middag på en krog som fått tre Michelinstjärnor kan säga något annat än att maten var toppen. Den höga insatsen kräver framgång, också för Almedalen.

Mot den bakgrunden kan man fundera över veckan. Minns ni hur den började? Olof Palme hade sommarviste på Fårö och han eller hans närmaste upptäckte att Gotland sommartid är fyllt av turister. Där fanns en stor potentiell publik och Olof Palme som hade viktiga saker att säga tog chansen att rikta sig till dem som var på plats för att framföra sitt budskap. Han fick en stor skara åhörare, och det upptäckte de andra partiledarna. Vad tror ni att de tänkte? En inte orimlig gissning är att deras första tanke var den här: kan inte vi komma på något att säga som är tilltalande för den publik som är på plats, och så såg de till att få utrymme i Almedalen de också. I samma ögonblick började Almedalens förtuning. Det var inte längre ett tvingande budskap som pockade på att framföras utan en spekulering i vad publiken skulle gilla att höra. Och när så media uppmärksammar veckan blir publiken på plats så småningom reducerad till projektorvägg för meddelanden som ska lämnas till andra, nämligen dem som inte är där. Ett massuppstånd av mediefolk får samtidigt chansen att umgås med större delen av den politikens innevärld som de egentligen borde kritiskt granska. Hur stor andel av åhörarna i Almedalen tror ni numera är vanliga turister som passar på att ta del

Nyt fællesnordisk kultur-tv på vej

Tv-seere i hele Norden kan om 3-4 år stille ind på en helt ny nordisk kunst- og kulturkanal. I hvert fald hvis det står til Nordisk Råds kultur- og uddannelsesudvalg, der under Rådets session i slutningen af oktober pålagde de nordiske kulturministre at arbejde videre med idéen om den ny kunst- og kulturkanal.

- Med denne kanal har vi mulighed for at skabe et helt nyt fælles offentligt rum i Norden, der kan styrke det nordiske samarbejde, understregede Olemic Thommesson fra kultur- og uddannelsesudvalget under debatten.

På et efterfølgende møde mellem udvalget og de nordiske kulturministre, var der blandt ministrene umiddelbar

positiv opbakning til at se nærmere på forslaget.

Forslaget om den nye tv-kanal er resultatet af kulturudvalgets ønske om at sikre en bredere formidling af de nordiske landes smalle kulturstof samtidigt med en højnelse af kvaliteten. Op til vedtagelsen i dag havde Nordisk Råds Kulturudvalg bedt en ekspertgruppe om at redegøre for behovet for en fælles nordisk kulturkanal.

Redegørelsen fremhæver blandt andet, at der er en dominans af amerikanske programmer på de nordiske tv-kanaler i dag, og at en nordisk kulturkanal kan være et godt alternativ

til dette.

Ideen er, at der i Norden skabes en fælles kunst- og kulturkanal – Arte Norden - sammen med fransk-tyske Arte, som dels kan bruge kulturstoffet fra de nordiske lande, dels det kulturstof, Arte i forvejen producerer.

Ifølge ekspertredegørelsen kan den nye fællesnordiske kulturkanal laves for 220 millioner kroner om året. Halvdelen af udgifterne er statsmidler fra hvert af de nordiske lande mellem 22 og 27 millioner kroner årligt per land, alt efter om Island er med.

Det er forventningen, at en fællesnordisk kulturkanal kan tiltrække 5 procent af seerne, og at den skal sende hver aften fra kl. 19 til 01.

Det var et enigt kultur- og uddannelsesudvalg, der tog ekspertredegørelsen til efterretning, men Finlands medlem fremhævede nødvendigheden af i det videre arbejde at tage højde for Finlands og Islands tv-miljøer og tv-produktionsvilkår.

Fortsat fra side 10

av politik när de är på semester? Hur stor andel av hotell- och pensionatsbäddar beläggs av dem? Det är ingen tillfällighet att den strategiskt tänkande Göran Persson hellre talade i Björkvik än i Almedalen.

För det politiska livet och för den stora allmänheten är Almedalsveckan därför numera sannolikt meningslös. När Göran Hägglund, lite desperat kan det tyckas, i sitt tal under veckan gick till angrepp mot kulturfolk i allmänhet och kulturjournalistik i synnerhet och hänvisade till det vanliga folket och deras behov av ett lugnt och stilla liv tycket sig en och annan lyssnare se spår av tankar som också Sverigedemokrater framför. De som tror det har säkert fel. Hägglund har en poäng i att det finns en värld där vanligt folk rör sig och som är främmande för eliternas arenor. Men han såg bara grandet i sin broders öga, inte bjälken i sitt eget. Det vanliga folk som han ville företräda är inte Almedalens publik, och det är inte kultursidornas vänstervridning eller krav på vanligt folks beteende som idag

oroar dem. Deras oro gäller den egna, familjens och de närmastes framtid. Varsel och uppsägningar, en sjukvård som uppvisar allt större brister, listan över dramatiska försämringar av den offentliga välfärden förlängs oavbrutet. Värst är kanske de direkta attackerna på de mest utsatta, de som tillhör arbetarklassen. För visst är det en attack på arbetarklassen att låta de lägst avlönade och de som först sparkas från sina jobb bära mångdubbelt högre kostnader för sin A-kassa än de högavlönade och högutbildade behöver göra. De som idag mister sina jobb är varken smitare eller fuskare, Det är de som är det vanliga folket.

Hägglund bekräftar därför genom sin spark mot kultursfären att det inte alls är det vanliga folket han företräder. I själva verket blinkar han till den politikens och medias innevärld där han framträder. Almedalens karaktär av firmafest tydliggörs, och än en gång visar stavningskontrollen i min dator att den är välunderrättad. Skriv inte partiliv, sa den häromsistens, skriv hellre partyliv.

Foto. Jesper Morville

Merja Renvall fra Åland var folkerigsdagens arrangør, der sørgede for, at deltagerne fik god indsigt i livet på Åland på godt og ondt.

Uttalande

**från NORDISK FOLKRIKSDAG i Mariehamn
29 juli – 1 augusti 2010. Nordisk Folk-riksdag
har varit samlad i Mariehamn 29 juli - 1 augusti
på den demilitariserade fredens ö - ÅLAND - mitt
i ett nedsmutsat Östersjön.**

Ett huvudtema var möjligheten till en NY NORDISK UNION, där Professor Johan Galtung var huvudtalare. Johan Galtung betonade vikten av att åter skapa en gemensam nordisk insats vad gäller internationell konfliktlösning och efterlyste ett ökat mellanfolkligt samarbete på detta område.

Ett annat tema var ”Från Köpenhamn till Mexico”, där klimatsituatio-

nen i världen behandlades med konkreta exempel på lokala initiativ som kan ha stor betydelse för en bättre, hållbar utveckling, lokalt och globalt.

Från Åland fick Folkrikdagen höra om kampen mot GMO - grödor och om ett blåmusselprojekt som kan bidra till att rena havet.

Från Danmark underströks den förnyelsebara energins potential med

betoning på vindkraft.

Folkrikisdagens deltagare betonade vikten av folkrörelsernas engagemang i arbetet för att motverka föroreningar både från atomvapen och kärnkraft särskilt i Östersjöregionen.

Från Åland – ett ö-rike i Östersjön - förs nu facklan till Väst - Norden och ett annat ö - rike, Färöarna, som erbjudit sig att arrangera sin första Nordiska Folkrikisdag, i juli-augusti 2011.

Nordisk Folkrikisdag uppfordrar alla engagerade folkrörelser och enskilda att fortsätta arbetet för en tätare nordisk samverkan inom alla områden, inte minst det kulturella som tillsammans med vår gemensamma historia skapar de band som binder oss samman.

Vi hoppas också på ett stort nordiskt deltagande på Folkrikisdagen i Torshavn på Färöarna 2011.

Nordisk konferens om bæredygtig udvikling

Hvad blev resultatet da indbyggerne i et svensk højhus selv skulle måle deres el- og vandforbrug? Hvordan kan man blive endnu bedre til at fremme principperne for bæredygtig udvikling i skoler og på arbejdspladser i Finland? Hvilke erfaringer har for eksempel Malmø, Bergen og Örebro når det gælder erfaringer med innovative løsninger inden for trafik og energiforbrug?

Konferencen ”Løsningar nära, tillsammans” om bæredygtig udvikling bliver afholdt i Åbo og samler eksperter, aktører fra den kommunale sektor og repræsentanter for erhvervslivet fra hele Østersøområdet. Her vil man diskutere nye løsninger inden for eksempelvis samfundsplanlægning, bæredygtige trafiksystemer, bekæmpelse af klimaforandringer og anvendelse af bæredygtig energi.

Konferencen åbnes mandag den 31. januar og varer tre dage.

En paneldiskussion vil blandt andet fokusere på om klimaforandringerne udgør en trussel mod den nordiske velfærdsmode. Tirsdag den 1. februar uddeles der en miljøpris til den bedste praktiske løsning med henblik på bekæmpelse af klimaforandringerne.

Målsætningen er at udveksle positive erfaringer med nye innovationer og fremgangsmåder samt at tilbyde reelt brugbare og realiserbare idéer til først og fremmest kommuner og andre aktører på lokalt niveau.

Konferencen indleder Finlands formandskabsår for Nordisk Ministerråd. Temaet for formandskabet er klimaet, og målet er at gøre Norden til en endnu stærkere og mere forenet aktør på klimaområdet.

Konferencen organiseres af det finske miljøministerium, undervisnings- og kulturministeriet, arbejds- og erhvervsministeriet, udenrigsministeriet, finansministeriet, Kommunförbundet, Närings-, trafik- og miljöcentralen i Egentliga Finland, Åbo kommune og Östersjöstädernas förbund.

En misforståelse?

Jakob Buhl, der er medlem af Frit Norden Danmarks styrelse, har denne kommentar til artiklen af Jógvan Garder i dette nummer af bladet, side 4-6:

”... beskrivelsen af færøsk som en blanding af islandsk og gammel-norsk (norrønt) er helt forkert, for var den rigtig, ville færøsk være mere islandsk end islandsk! Det er en meget mystisk fejl. Man kan derimod sige, at færøsk er en blanding af vestnorske dialekter og nyislandsk eller norrønt. Det går langt bedre og er mere præcist.”

Tid: 31.1.– 2.2.2011

Sted: Åbo Stadsteater (Östra Strandgatan 14, Åbo, Finland). En del af arrangementerne afholdes forskellige steder i Åbo og omegn. Program: www.losningar2011.fi.

Yderligere praktisk information om konferencen: Stella Aaltonen, Östersjöstädernas förbund, tlf. +358 44 907 5983, ratkaisuja2011@turku.fi.

Nordboer siger ja til mere nordisk samarbejde, men nej til nordisk forbundsstat

Nordisk Ministerråd har undersøgt nordboernes holdning og ønsker til det nordiske politiske samarbejde, og resultatet er, at et flertal går ind for mere nordisk politisk samarbejde, men er imod en egentlig nordisk forbundsstat.

Det viser en undersøgelse, der er foretaget af Oxford Research for Nordisk Ministerråd og Nordisk Råd og offentliggjort 1. november.

Undersøgelsen viser, at der nok er et flertal, som ser positivt på det politiske samarbejde i Norden og ønsker det forstærket; idet 56% ønsker mere nordisk samarbejde, 42% finder det nuværende samarbejde passende, og kun 2% ønsker mindre nordisk politisk samarbejde.

Samtidig afviser et flertal den tanke om en nordisk forbundsstat, som Gunnar Wetterberg er fortaler for, idet 11% er meget positive og 31% positive til tanken, mens 40% ser negativt og 18% meget negativt på den.

De, der er positive til tanken om en nordisk forbundsstat, angiver, at

- det vil give landene mere indflydelse internationalt,
- vi bygger på den samme kultur i Norden,
- det vil styrke velfærden.

Begrundelserne for at afvise dannelsen af en nordisk forbundsstat er, at,

- man ikke vil miste den nationale

Fotograf: Johannes Jansson/norden.org

Nordens Hus i Reykjavik

identitet,

- man er bange for at miste nærdemokratiet,
- der er for store forskelle mellem landene.

Rapporten: **Undersøgelse af den nordiske befolknings kendskab og holdning til Nordisk Råd og Nordisk Ministerråd og et særligt forstærket nordisk samarbejde**, se Frit Nordens links vedr. bogen på <http://fritnorden.dk/links.html#samarbejde>

Skal Norden være en forbundsstat?

Om 20 år er de nordiske lande gået sammen i en forbundsstat med en fælles forfatning og statsledelse. Dine børn opfinder nye energikilder ved nordiske topuniversiteter på niveau med Harvard og Oxford, og samtidig rejser vores statsoverhoved til internationale topmøder med en gennemslagskraft som er stor nok til at påvirke de globale spørgsmål. Sådan ser fremtiden ud – i hvert fald ifølge historikeren og samfundsdebattøren Gunnar Wetterberg.

Den 1. november lancerede Nordisk Ministerråd og Nordisk Råd Gunnar Wetterbergs 'Forbundsstaten

Norden'. I sin nye bog behandler forfatteren en af 2000 tallets mest opsigtsvækkende samfundsideer – dannelsen af en forbundsstat mellem de nordiske lande.

Gunnar Wetterberg udvikler tanken bag forbundsstaten som vil give Norden en naturlig plads i verdenspolitikken. "Det er rimeligt at antage at det kan tage 15-20 år at danne Forbundsstaten Norden", forklarer han.

En nordisk forbundsstat med 25,3 millioner indbyggere ville gøre Norden til verdens 10. største økonomi.

Norden ville i så fald være berettiget til en plads i de internationale

forsamlinger EU, G20 og FN og være med til at tage de store beslutninger som globaliseringen og den igangværende finanskrisefremtvinger.

Wetterberg peger på at en fælles forskningspolitik og etableringen af et forskningsråd vil bidrage til at skabe nye topuniversiteter i verdensklasse.

Nordiske studerende skal kunne vælge mellem fælles forskningsuniversiteter med uddannelser på master-niveau og opefter i København/Lund, Oslo/Göteborg, Stockholm/Uppsala/Helsingfors, Reykjavik/Færøerne/Grønland.

Med Wetterbergs egne ord er "Forbundsstaten Norden en realistisk utopi. Det er en vision som ligger og venter på en handlekraftig politik på tværs af grænserne – både geografisk og politisk".

Pressemeddelelse fra Nordisk Ministerråd

Norden på vei opp i den norske debatten

Nei til EUs leder, Heming Olausen, holdt innledning på en EU-konferanse på Island 5. november 2010 her sagde han blant annet

Regjeringas Soria Moria-erklæring, som den regjerer på grunnlag av sier: Ingen EU-søknad. Den regjerer på grunnlag av EØS-avtalen. Det er et kjent kompromiss i Norge mellom ja- og nei-partier, slik at det kan etableres regjeringer over denne demarkasjonslinjen i norsk politikk.

Det er en viss og til dels økende interesse for nordisk samarbeid, noe jeg håper kan ha blitt demonstrert her på Island de siste dagene. Sjøl om motkreftene til dette perspektivet er sterke. Ikke minst de konservative i

Sverige er skeptiske til alt som ikke kommer fra EU. Men Tobinskatt er satt på agendaen. Lederen for KrF, Dagfinn Høybråten, er en ivrig forkjemper for den nordiske tanken, og regjeringspartiet SV ser ut til å ha fattet ny interesse for ideen. Men på den andre siden har man utenriksminister Støres kalde skulder til Færøyenes EFTA-interesse. Det er svært skuffende, og må også forstås i en EU-kontekst.

Nei til EU er heller ikke imponert over den alt for begrensede norske solidariteten med Island i 2009. Regjeringa var alt for opphengt i hva EU, de nordiske EU-landene

Foto: Nei til EU

og IMF ville gjøre. Den burde demonstrert en tydelig solidaritet på et sjølstendig grunnlag, slik Færøyene gjorde på en imponerende måte. Nei til EU var og er kritiske til regjeringens svake handlemåte.

Hele talen kan læses på:

http://www.neitileu.no/aktuelt/presse/norsk_eu_motstand_nordomraadene_og_vest_nordisk_samarbeid_utenfor_eu

Ministre ønsker en fælles nordisk tilpasning af EU-regler

Det er ikke nok at fjerne de eksisterende grænsehindringer som skaber problemer for os i hverdagen. Hvis Norden skal fungere optimalt som en dynamisk vækstregion, skal vi også forhindre nye grænsehindringer i at opstå. Samordningen af indsatser i forbindelse med gennemførelsen af EU-direktiver udpeges af nordiske ministre som et prioriteret område.

18/11 2010

– Norden kan blive ‘standard makers’ i stedet for ‘standard takers’. Det mener Karen Ellemann i forbindelse med den nordiske konference om lovgivningsarbejde. Ellemann er miljøminister og nordisk samarbejdsminister i Danmark.

Samtlige nordiske lande er i kraft af EU-medlemskab eller EØS-aftalen

knyttede til Den Europæiske Union. Det betyder at landene skal følge de forskellige direktiver som udarbejdes i EU. Risikoen er at der opstår nye grænsehindringer når landene hver for sig tilpasser sig til direktiverne. Derfor er det ekstra vigtigt at de nordiske lande følges ad, når EU-reglerne skal tilpasses. Det udtrykte de nordiske ministre Karen Ellemann og Astrid Thors i forbindelse med en nordisk konference i København og understregede at en fælles samordning vil gøre Norden til en foregangsregion i EU.

– Allerede i dag burde vores nationale forhandlere i EU samordne deres rutiner for at gøre Nordens stemme tydeligere allerede inden udarbejdelsen af et EU-direktiv. Der er ingen grunde til ikke at handle proaktivt. Som ministre skal vi gøre hvad vi kan for at etablere

en ny praksis i Norden – til vores fælles bedste, understreger ministrene. Tiltag med henblik på en nordisk samordning ved gennemførelsen af EU-direktiver blev diskuteret på to-dages konferencen ‘Lovgivnings samarbejde i Norden’ som for nylig blev afsluttet i København. Danmark er i 2010 formand for Nordisk Ministerråd, og ved årsskiftet overtager Finland formandskabet for det nordiske regeringssamarbejde. Karen Ellemann, miljøminister og nordisk samarbejdsminister fra Danmark, og Astrid Thors, migrationsminister og europaminister fra Finland deltog på konferencen sammen med Nordisk Ministerråds generalsekretær Halldór Ásgrímsson, Grænsehindringsforums formand Ole Norrback og tjenestemænd fra myndigheder rundt om i Norden.

- Pressemeldelse fra
Nordisk Ministerråd 18/11 2010

Frit Norden Danmark

– årsmøde 2010

Årsmødet fandt sted i Det grønlandske Hus i København den 18. september.

I forbindelse med årsmødet var der offentligt møde med to talere:

Maria Rosenberg Rasmussen, der talte om *Dansk demokrati anno 2010* - med et tilbageblik på politikernes demokratidebat under Muhammed-krisen, og

Lill Rastad Bjørst, der redegjorde for sine PhD-studier af *Grønland og den dobbelte klimastrategi*.

Efter det offentlige møde var der generalforsamling. Det fulde referat kan læses på www.fritnorden.dk. Her skal kun nævnes nogle hovedtræk.

Der er udsendt fire numre af tidsskriftet Frit Norden, alle redigeret af Frit Norden Danmark, som håber på større medvirken fra foreningerne i Sverige og Norge i 2011.

Hjemmesiden har haft ca. 1.300 besøgende pr måned. Antallet af besøgende er stigende, og de besøgende bliver længere på siden.

Med hensyn til det fremtidige arbejde blev følgende drøftet og vedtaget:

Frit Norden Danmark sender delegerede til Folkebevægelsen mod EUs landsmøde i slutningen af oktober

Frit Norden Danmark vil arbejde for grundlovsdagsmøde i Odense

Frit Norden Norge opfordres til at redigere og finansiere et nummer af tidsskriftet med velfærd som emne

Frit Norden Danmark går ind i arbejdet for en Nordisk Folkerigsdag på Færøerne i sommeren 2011, og Hjørdis Nielsen, Lissie Thording og Jesper Morville gik ind i arbejdsgruppen.

Regnskabet for 2009 blev godkendt, og man vedtog et uændret kontingent og abonnement for 2011.

Til styrelsen valgtes: Jesper Morville, Leif Kajberg, Birgit Lerstrup, Hanne Kock, Lissie Thording, Jakob Buhl og Luise Hemmer Pihl.

Suppleanter blev Povl Kristensen og Niels Ulldal.

Revisor og revisorsuppleant blev Jens Topsøe-Jensen og Birtha Bigum.

FRIT NORDEN DANMARK: KONTINGENT FOR 2011

Vel inde i året er det på tide med betaling af kontingent/abonnement for 2011.

Taksterne er uændrede:

Medlemskab/abonnement, 200 kr
Par (et blad pr. husstand), 250 kr
Studerende og arbejdsløse, 100 kr
Par (et blad pr. husstand), 150 kr

Betalingen kan foregå ved at bruge vedlagte indbetalingskort, eller via netbank: Reg. nr. 1551
Konto nr. 31 77 920

Vores forening eksisterer kun i kraft af jeres kontingenter/abonnementer og frivillig, ulønnet arbejdskraft. 'Con amore'-foreningsarbejde rummer naturligvis både glæder og frustrationer. Leif Kajberg, bladets redaktør gennem mange år, har udtrykt det således:

*Et blad kan blive så bøvlet
at man snart går op i en spids.
Og folk har svært ved at få snøvlet
sig færdig' og reagere betids.
Men sådan er frivilligt arbejd' i Nord
med Wetterberg, Odin & Thor.
Og dertil en ubrydelig navlestreng
imellem bøvl & begejstring.*

Jeg håber du/I fortsat vil støtte foreningens arbejde og indbetale hurtigt, **meget gerne med et støt-tebidrag!** Så kan 2011 måske blive husket som året med mere begejstring og mindre bøvl.

Birgit Lerstrup, kasserer

Frit NORDEN

Redaktion:

Frit Norden, Danmark:

Jesper Morville (ansv.)
JesperMorville@mail.dk

Fritt Norden, Norge:

John Dale
j.dale@online.no

Fritt Norden, Sverige:

Gunilla Winberg
gunri@telia.com

Tryk: Notat Grafisk

Eftersendes ikke ved vedvarende
adresseændring, men tilbagesendes
med oplysning om ny adresse

~~Frit Norden~~

~~c/o Lerstrup~~

~~J.P. E. Hartmanns Allé 2B~~

~~DK-2500 Valby~~

Post kunde nr. 150011206

Nordisk Folkerigsdag 2011 på Færøerne 23. juli til 3. august

Færøerne indbyder til Nordisk Folkerigsdag 2011.

Man kan afsejle med skibet Norrøna/Smyril line fra Hanstholm lørdag den 23. juli, med ankomst til Thorshavn mandag den 25. juli.

Der vil være fagligt program ombord på skibet om søndagen

Mandag den 25. juli: indkvartering på Teknisk skole i Thorshavn (15 minutters gang fra centrum), hvor møderne vil finde sted, og der vil være overnatning og fælles spisning. Det vil også være muligt at selv sørge for overnatning på hotel.

Tirsdag den 26 – onsdag den 27: fagligt program og sightseeing

Torsdag den 28. – fredag den 29: Olsok/Olaifest –Lagtinget bliver sat – kaproning, færøsk dans og folkefest. Deltag i fællessang med 10.-15.000 glade færinger under åben himmel i Thorshavn

Lørdag den 30. – søndag den 31.: fagligt program og sightseeing

Hjemrejse med Norrøna mandag den 1. august.

Temaer for folkerigsdagen:

*Selvstændighed for en ø-nation – hvad er der gjort og hvad kan der gøres?
Hvordan overlever et samfund på 50.000 mennesker ude i havet?*

Vi skal diskutere de selvstyrende områders selvstændige repræsentation i Nordisk Råd; vi skal høre om klimaændringernes betydning for det nordatlantiske område, dets ressourcer og strategiske rolle og om EU's interesse i området; og om konkurrence om den afgørende ressource, fiskene.

Og vi skal opleve den færøske natur og kultur.

Der vil selvfølgelig være mulighed for kun at deltage i et par dage, og benytte fly frem for skib til sin transport.

Priser og flere praktiske oplysninger vil snarest blive lagt på

Frit Nordens hjemmeside (*se spalten til højre*).

Tilmelding til kontaktpersoner i de enkelte lande:

Danmark: Jesper Morville (jespermorville@mail.dk)

Norge: Marianne Westby (mariannewestby@gmail.com)

Sverige: Gunilla Winberg (gunri@telia.com)

Sæt x i kalenderen og tilmeld jer så hurtigt som muligt.

STØT FRIT NORDEN

i arbejdet for folkestyre og et frit internationalt samarbejde med udgangspunkt i nordisk menneskesyn og fællesskab. Foreningen er tværpolitisk og uafhængig af andre organisationer.

**Bliv medlem eller abonnent.
Nærmere oplysninger hos**

Frit Norden Danmark:

Jesper Morville

Christianshvidevej 3, 1. sal

DK-2920 Charlottenlund

Jespermorville@mail.dk

tlf. +45 39 63 35 37

Fritt Norden Norge:

Peter Ørebech

Skjelnavn. 23

N-9022 Krokeldal

peter.orebech@nfh.uit.no

Fritt Norden Sverige:

Gunilla Winberg

Bastugatan 37

S-11825 Stockholm

gunri@telia.com

Eller besøg
vore hjemmesider
www.fritnorden.dk
www.fritt Norden.no